ISTORIA FEMININĂ A DINASTIEI IULIO-CLAUDIENE

Ana BOGACIUC, Facultatea de Istorie şi Filosofie

As a result of the research, I came to the conclusion that the involvement of women in creation of the political image was an innovative point in the Augustin dynasty propaganda. The Julio – Claudine women seemed to be granted with a more wide range of privileges, power and influence than their female counterparts from other centuries. With all this, the patriarchal structure maintained it's position. They didn't exert a direct political role, but, usually from behind the curtain, their influence was overwhelming. The attitude towards this first ruling family of Rome was mixed: they meant legitimacy, but the same time, they brought the memory of some experiences which should not be repeated.

Avansarea femeilor în funcţii publice este considerată un fenomen demarat la sfârşitul secolului XIX, sursele istorice confirmă însă că deja în lumea antică romană au existat personalităţi feminine care au reuşit să depăşească limitele tradiţiei societăţii patriarhale. Începând cu perioada dominării romanilor pe continentul european şi până în epoca contemporană, istoria a consemnat o serie de concepte politice şi morale referitor la locul *femeii* în societate.

La începutul erei noi, pe parcursul centenarului iulio-claudian (27 a.Chr. – 68 p.Chr.), se trasează liniile unei propagande politice, care urma să integreze şi imaginea femininului prin promovarea valorii familiei ca temelie a societăţii. Tema respectivei cercetări este actuală, inclusiv, datorită creşterii influenţei femeilor în viaţa publică a zilelor noastre. În rândul femeilor contemporane se formează tot mai multe personalităţi puternice şi influente. Deseori, ca şi în Roma antică, acestea reuşesc să se impună alături de bărbat – soţ sau tată.

Romanii antici au respectat femeia, şi dacă aceasta a fost elogiată sau blamată, cum se întâmplă cu doamnele din dinastia Iulio-Claudiană, a depins numai de ea însăşi, de modul cum a reuşit să se bucure de condiţia umană.

Scopul lucrării constă în cercetarea locului şi rolului femeii de la curtea imperială în viaţa politică şi socială a Imperiului Roman în perioada Iulio-Claudiană. S-a încercat evidenţierea liniei propagandei politice, care a integrat şi imaginea feminină, punând accent pe continuitatea dinastică. În încercarea de a stabili amploarea şi natura influenţei

femeilor iulio-claudiene, au fost examinate critic izvoarele antice în strânsă legătură cu concepţiile ştiinţifice moderne. Din categoria surselor narative antice, trei scriitori sunt în prima linie: Tacitus, Suetonius şi Dio Cassius, fiecare cu un stil aparte de scriere. Ei evidenţiază în mod special concepţiile şi activitatea politică ale împăraţilor dinastiei, incluzând în relatările lor şi aportul doamnelor din familia imperială, ca un suport al acestei politici.

Cadrul social în care au trăit romanii este reexaminat în ultimii ani. Au apărut şi puncte de vedere care evidenţiază locul femeilor romane şi al familiei. Într-adevăr, istoricii sociali susţin că rolurile jucate de soţii şi mame ale familiilor imperiale sunt definitorii în înţelegerea valorii acestora în societate şi viaţa politică.

Studiul confirmă ipoteza că femeile dinastiei Iulio-Claudiene au fost proeminente, influente şi au avut putere politică reală. Nu este facil a aprecia natura puterii lor, încât niciuna dintre ele nu a ajuns deţinătoare directă-oficială a primului loc politic în statul roman. Acestea au fost: Livia Drusilla, Julia, Antonia, Julia Livilla, Agrippina Maior, Agrippina Minor Iulia şi Messalina.

Una dintre „doamnele de fier" ale dinastiei Iulio-Claudiene a fost Livia Drusilla. Toţi împăraţii dinastiei au fost descendenţii ei direcţi. Dintre personalităţile feminine condamnate se remarcă Julia – singurul copil al lui Augustus, cunoscută sub numele de Julia Maior. În relaţii tensionate cu împăratul Tiberius a fost şi Agripina Maior. În acele vremuri tulburi, soarta Agrippinei avea să demonstreze că la curtea lui Tiberius virtutea era mai periculoasă decât viciul. Livilla a fost personalitatea care şi-a jertfit viaţa în lupta pentru a asigura succesiunea fiului său la tron, fiind de două ori văduvă a potenţialilor moştenitori ai tronului, după Tiberius.

În ciuda scandalurilor şi tragediilor care au afectat viaţa privată a împăratului Augustus, au existat şi personalităţi împlinite şi respectate. Una dintre cele mai distinse a fost Antonia Minor, fiica emeritului, dar, în acelaşi timp, controversatului Marcus Antonius.

Istoria Imperiului Roman cuprinde şi mai multe personalităţi excentrice – Valeria Messalina, cea de-a treia soţie a împăratului Claudius, a rămas în istorie sinonimă cu viciul, desfrânarea şi manipularea, la anumite calităţi nu-i rămânea în urmă nici Agrippina Minor Iulia, a patra soţie a lui Claudius.

Femeile dinastiei Iulio-Claudiene au fost descrise în sursele antice ca nobile şi ticăloase, onorabile şi promiscue, devotate şi adultere. Autorii latini au remarcat situaţiile în care femeile, în grup sau individual, au acţionat cu curaj şi fermitate uimitoare, şi pentru binele obştesc, astfel că însăşi prezenţa în lexicul latin a cuvântului *virago* (femeie în stare a se purta ca un bărbat) va deveni o exprimare a capacităţii femeii de a-şi asuma un comportament civic pe potriva exigenţelor masculine. Şi arta sculpturii din dinastia iulio-claudiană redă trăsături emotive în portretistica imperială care a parvenit până acum. De-a lungul acestei perioade, reprezentarea tot mai îndrăzneaţă a femeilor din familia imperială în arta publică, ca parte a unui efort propagandistic pentru a justifica statutul împăratului actual sau alegerea lui ca moştenitor, reflectă nevoia tot mai mare de a sublinia liniile genealogice şi ascendenţa distinsă, şi în paralel dezvoltarea principatului într-un sistem monarhic ereditar.

În urma cercetării am ajuns la concluzia că includerea femeilor în elaborarea imaginarului politic a fost un aspect inovator al propagandei augustine. La suprafaţă, femeile Iulio-Claudiene păreau să se bucure de o gamă mai largă de libertăţi, putere şi influenţă decât omoloagele lor din alte perioade. Cu toate acestea, este clar din sursele scrise ale epocii că femeile aveau şi restricţii, structura patriarhală nu şi-a pierdut din influenţă.

Femeile au fost identificate în mediul privat, *domus feminin*, de unde puterea politică a unei femei a ameninţat masculinul *res publica*. O problemă cu caracter endemic pe întreaga perioadă Iulio-Claudiană a fost succesiunea la tron. Femeile *domos*-ului au consacrat multă energie acesteia. Livia a devenit precedentul şi prototipul pentru împărătesele viitoare în ceea ce priveşte promovarea copiilor săi. Cu toate că soţiile lui Claudius s-au remarcat, Agrippina Minor este cea mai intrigantă, modelată după mama sa Agrippina Maior, bunica sa Antonia Minor şi străbunica Livia. Neavând moştenitori, Caligula se vede obligat să se folosească de surorile sale pentru a promova continuitatea dinastică, contribuind astfel la creşterea importanţei imaginilor personajelor feminine.

În secolul I p.Chr. matroanele romane din lumea aristocraţiei constituiseră chiar „cluburi" feminine, unde, în afară de literatură şi artă, se discutau şi probleme politice; „cluburile" erau susţinute de femei aristocrate, cultivate şi inteligente, dar câteodată intrigante şi depravate.

Femeia dinastiei Iulio-Claudiene a fost şi un mijloc de apropiere între ambiţiile politice. Căsătoria constituia instrumentul potrivit pentru a face să crească puterea economică şi politică a unei familii.

Faptul că budoarul femeii romane devenise locul unde se ţeseau intrigi, îndeosebi politice, unde se puneau la cale crime şi unde viciile erau în floare, corespunde moravurilor epocii, stadiului de decădere şi de corupţie a cercurilor aristocratice.

Femeile dinastiei Iulio-Claudiene nu exercitau un rol politic direct, dar adesea din spatele cortinei influenţa lor era covârşitoare, fie că este vorba despre domeniul familial, fie despre cel public. Moştenirea lăsată de iulio-claudieni va fi, în prima fază, greu de gestionat. Sentimentele faţă de această primă familie care a condus Roma erau mixte: ei însemnau legitimitate familială şi, în acelaşi timp, aduceau cu sine amintirea nefastă a unei experienţe ce nu mai trebuia repetată.

În urma cercetării am ajuns la concluzia că includerea femeilor în elaborarea imaginarului politic a fost un aspect inovator al propagandei augustine.

Bibliografie:

1. TACITUS, C. *Annale*. Bucureşti: Jockey-Club, 1916.
2. DIO CASSIUS, C. *Roman History*. Harvard University Press, 1927.
3. Гай Светонии Транквилл. *Жизнь двенадцати цезарей*. Москва: Правда, 1988.
4. BARRETT, A.A. *Agrippina Mather of Nero*. London: Batsgord Ltd, 1996.
5. BARRETT, A. *Livia First lady of Imperial Rome*. New Haven and London: Yale University Press, 2002.
6. BURNS, J. *Great Women of Imperial Rome Mothers And Wives Of The Caesars*. London and New York: Routledge, 2007.
7. KOKKINOS, N. *Antonia Augusta. Portrait of a great Roman lady*. London and New York: Routledge, 1992.
8. PARASCHIV, M. *Femeia în Roma Antică. O incursiune în imaginarul feminin roman*. Cluj-Napoca: Mega, 2011.
9. TUDOR, D. *Femei vestite din Lumea antică. Coroană sau cunună*. Bucureşti: Ed. Ştiinţifică, 1972.
10. WOOD, S.E. *Imperial Women. A study in Public Images, 40 BC – AD 68*. Leiden-Boston-Koln: Brill, 2001.
11. ZAGER, I. *The political role of women of the roman elite, with particular attention to the autonomy and influence of the julio-claudian women (44BC to AD68)*. University Of South Africa, 2014.

Recomandat Sergiu MATVEEV, dr., conf. univ.